

FRISSE SCHOLEN

- > GEZONDHEID
- > DUURZAAMHEID
- > ONDERWIJS

Lespakket:

'Ik plant mijn zaadje in de Frisse School'

irisz

één systeem,
oneindig veel
potentieel

Project Frisse Scholen

Dit lespakket is ontwikkeld door IRISZ, in opdracht van het project Frisse Scholen, een initiatief van de provincie Noord-Brabant, GGD en het Astmafonds.

www.brabant.nl/frissescholen

Tekst

Eveline Havenith

Foto's

BS Pieter Wijtenschool te Waalwijk, OBS De Duizendpoot te Geleen, Brede School Cortemich te Voerendaal

Datum

5 november 2010

Copyright

IRISZ ©

Eveline Havenith, Maastricht

Provincie Noord-Brabant

Voorwoord

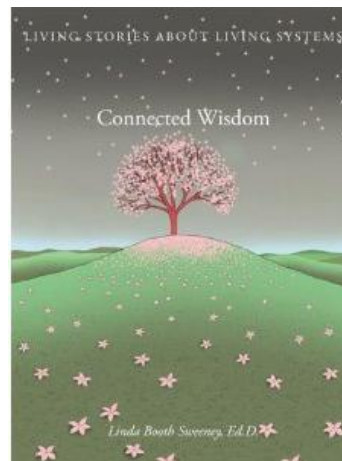
“Het zijn de kinderen van vroeger niet meer”. Een veelgehoorde uitspraak in de wandelgangen van scholen. Confronterend, maar waar! Logisch dus dat de onderwijsaanpak van vroeger ook niet meer passend is. Hoe kun je op een Frisse School je lesinhouden ook eigentijds maken? Dat is een zoektocht, naar de juiste vormen en inhouden.

Natuurwetten

De natuur en de school hebben iets gemeen: het zijn allebei levende systemen. Een school bestaat uit vele onderdelen - leerkrachten, leerlingen, ouders - die elkaar beïnvloeden en met elkaar verbonden zijn. Samen hebben we een doel: kinderen zo goed en duurzaam mogelijk voorbereiden op de toekomst. De natuur kan ons daarbij helpen.

Linda Booth Sweeney beschrijft in haar boek ‘Connected Wisdom’ de twaalf natuurwetten van levende systemen. Deze wetten zijn:

1. Inter-afhankelijkheid
2. Systeemintegriteit
3. Biodiversiteit
4. Samenwerking en partnerschap
5. Juiste grootte
6. Gemeenschappelijke bronnen
7. Levende kringlopen
8. Afval is voedsel
9. Balancerende feedback
10. Versterkende feedback
11. Non-lineariteit
12. Bioritme

Deze gebruiken we als richtingaanwijzer bij het vormgeven van duurzaam leren in de klas.

Het kind als geheel

We kunnen onze kijk op de wereld veranderen door te proberen om systemen te begrijpen. Ofwel: een systeem als een geheel bekijken en de onderlinge relaties zien, in plaats van alleen afzonderlijke delen. Vertaal dat eens naar het kijken naar kinderen.

Hoe kijk jij naar de kinderen in de klas? Lukt het je om een kind als mens, als totaliteit te zien? Welke talenten en dromen heeft het kind? Welk potentieel? Weet je wie het kind écht is? Vaak wordt ons beeld van een kind beïnvloed door kenmerken die het meest opvallen. Denk aan gedrag of leerresultaat. Als je naar het kind kijkt als één systeem, probeer je verder te kijken dan dat.

Wanneer we levende systemen leren begrijpen, kunnen we ermee werken en er invloed op uitoefenen. Dit lespakket ondersteunt leerkrachten die hiermee aan de slag willen.

Bedoelingen lespakket

In dit lespakket nemen we groeiprocessen in de natuur als voorbeeld voor groeiprocessen bij kinderen. Zo gaan we op zoek naar het potentieel in kinderen. Tijd, zorg en aandacht spelen daarbij een belangrijke rol. Ieder kind krijgt de kans om zijn eigen krachten te ontdekken en duurzaam te ontwikkelen.

Principes levend systeem

* Niets gaat verloren

Alle materialen in de natuur circuleren waardevol en ononderbroken, in gesloten lussen van productie, gebruik en hergebruik.

Als we levende systemen navolgen, valt op dat niets verloren gaat. In de natuur bijvoorbeeld bestaat er niet zoiets als afval of verspilling. Het afval van de ene soort is voedsel voor een andere soort.

Het lespakket Natuur vertaalt deze gedachte naar het potentieel van kinderen. Hoe zorgen we ervoor dat de eigenschappen en talenten van kinderen niet verloren gaan, maar zich juist optimaal ontwikkelen? Hoe geven we dit proces vervolgens echt betekenis, voor onszelf, de ander en de wereld?

* Systeemintegriteit

Alle onderdelen en processen die essentieel zijn om te functioneren, zijn in het systeem aanwezig.

Dit principe gaat over heelheid, over totaliteit. Je kunt niet zomaar delen van een systeem veranderen en vervolgens verwachten dat het nog goed werkt.

Je kunt het kind ook zien als een systeem. Een geheel dat zich begeeft in een omgeving met ouders, familie, vriendjes, vriendinnetjes, juffen en meesters. Als je aan een stukje van het systeem komt, beweegt het hele netwerk mee. Wanneer je dit begrijpt, kun je onderdelen van het systeem van het kind positief gebruiken en beïnvloeden.

* Bioritme

Het tempo waarin leven ontstaat voor alle levende organismen.

Als je groenten plant, duurt het weken voordat de eerste wortelen of erwten verschijnen. Ze groeien in het tempo van de biologische wereld: de biosfeer. Mensen laten zich tegenwoordig leiden door het tempo van de technosfeer. Met één druk op de knop verbinding hebben met de hele wereld. De biosfeer vraagt meer aandacht en geduld.

De ontwikkeling van kinderen is vergelijkbaar met de biosfeer in de natuur. We moeten deze langzaam bewegende systemen in de tijd respecteren en de juiste omgeving creëren waarin zij kunnen groeien.

Doelen lespakket Natuur: 'Groeien als de natuur'

De doelen van dit lespakket zijn schoolbreed en de introductie ervan is in iedere bouw gelijk. De lespakketten zijn aangepast voor de boven- en onderbouw. Concrete lesopdrachten, gericht op het ontwikkelingsniveau van het kind, zorgen voor de verdere invulling.

Bekijk als leerkracht ook eens de lessen voor de andere bouw. Sta je bijvoorbeeld voor groep 4 of 5, dan vind je in beide bouwen geschikt lesmateriaal. Met enige aanpassing kun je dit goed gebruiken in de praktijk.

Doelen Hoofd: Kennis en inzicht

- Leerlingen krijgen inzicht in de natuur als levend systeem waar zij onderdeel van uitmaken.
- Leerlingen krijgen inzicht in de relatie tussen natuurlijke en persoonlijke groeiprocessen. De overeenkomsten gebruiken ze in het leerproces.
- Leerlingen ontdekken met behulp van systeemdenken hun eigen potentieel. Ze verkennen wat er nodig is om dit duurzaam te ontwikkelen.
- Leerlingen krijgen inzicht in de rol die de Frisse School speelt als voedingsbodem voor hun ontwikkeling.

Doelen Hart: Attitudes

- Leerlingen verwonderen zich over de pracht, kracht en diversiteit van de natuur. Ze ontwikkelen verantwoordelijkheidsgevoel, erkenning en respect voor de natuur als bron voor duurzame ontwikkeling.
- Leerlingen ervaren hoe het is om zelf verantwoordelijk te zijn voor de groei van zichzelf en van een ander; om zelf actief betekenis te hebben.
- Leerlingen nemen de tijd om goed te kijken naar het grote geheel waarin zij leven. Ze verkennen uit welke delen de wereld is opgebouwd en leren hun eigen plek hierin te ontdekken.
- Leerkrachten herkennen de Frisse School als hefboom voor duurzame ontwikkeling.
- Stimuleren van eigenwaarde en zelfvertrouwen middels de self fulfilling prophecy, de blik op de gewenste toekomst richten.
- Stimuleren van de intrinsieke motivatie en betrokkenheid van kinderen bij hun eigen leerprocessen.

Handen: Vaardigheden en gedrag

- Leerlingen leren bewust te handelen in de groeirichting van hun eigen potentieel en dat van de ander.
- Leerlingen ontwikkelen door zelfreflectie nieuwe perspectieven om hun persoonlijke groeiproces te volgen en indien nodig bij te sturen.

De indeling Hoofd, hart, handen is afkomstig uit Praxis Bulletin 'Op is Op', artikel 'Duurzame ontwikkeling in de kerndoelen', januari 2010.

Inleiding voor kids: thema 'Natuur'

Lekker buitenspelen,

Wroeten in de aarde,

Beestjes zoeken...Houd jij ook zo van de natuur?

Kijk eens om je heen.

Er bestaan heel veel verschillende soorten van leven.

Niet alleen de mens,

maar ook planten en dieren.

Ze hebben allemaal hun eigen taak.

De aarde is een levend systeem.

Een plek, een thuis voor alles wat bloeit en groeit.

Een bos is ook een levend systeem.

Of een woestijn of een tropisch regenwoud.

Daar leven natuurlijk weer andere planten en dieren.

Kijk eens naar een spinnenweb.

Als je dat eventjes aanraakt, beweegt het hele web mee!

Alle leven hangt met elkaar samen.

En alles en iedereen is van elkaar afhankelijk.

Misschien denk je dat er niks aan de hand is met onze natuur.

De winkels liggen vol met eten en drinken.

De treinen rijden, de verwarming staat aan en er komt warm water uit de kraan.

Maar weet je dat ons klimaat langzaam verandert?

Dit heeft grote gevolgen voor onze planeet.

Misschien heb je er al iets over gehoord, op televisie of internet.

Er is teveel kooldioxide in de lucht.

Dat maken wij mensen doordat we olie, steenkool en gas verbranden in fabrieken.

Dat doen we om energie te maken, om onze huizen mee te verwarmen en auto's te laten rijden.

Daardoor wordt onze aarde steeds warmer.

Is dat nou zo erg, denk je nu misschien.
Het antwoord is ja!
Want als het te warm wordt, raakt ons klimaat helemaal in de war.
Dan gaat het op sommige plaatsen veel meer regenen dan normaal.
In andere landen wordt het veel te droog.
En het ijs begint te smelten op de Noord- en de Zuidpool.
Dat is een probleem voor de dieren die daar wonen.
Denk maar eens aan de pinguïns en ijsberen die straks geen huis meer hebben.

Er komen ook andere problemen.
Want doordat het ijs smelt, komt er meer water in de zee.
De landen die aan zee liggen, lopen het risico om te overstromen.
In Nederland zullen we dan hogere dijken moeten bouwen.

Gelukkig is het nog niet te laat.
We kunnen er samen iets aan doen!
Ervoor zorgen dat het niet nog warmer wordt op aarde.
Goed zorgen voor de toekomst van onze natuur.
Jouw school draagt daar een steentje aan bij.

Help jij ook mee?
Misschien heb je goede ideeën?
Zet ze dan op deze site bij 'Hoe doe jij dat?'

www.brabant.nl/frissescholen

Tips voor thuis: thema 'Natuur'

"Plant je zaadje in de Frisse School!"

Een zaadje in de aarde kan uitgroeien tot een prachtige plant; bij de juiste verzorging, in de juiste omgeving.

Bekijk de ontwikkeling van uw kind eens als een optelsom van vele zaadjes. Ieder zaadje heeft zijn eigen kracht en eigenschap. En ieder zaadje vraagt om andere omstandigheden om optimaal te kunnen groeien.

Hetzelfde geldt voor het kind op school. Als leren echt past bij het kind, krijgt het nog meer betekenis. Dit is wat de Frisse School wil bieden. Hoe? Door te kijken naar wie het kind écht is. Ieder kind de kans geven om zijn eigen krachten te ontdekken en duurzaam te ontwikkelen. Veel tijd, zorg en aandacht zijn daarbij belangrijk. Daarbij nemen we de natuur als voorbeeld. Het lespakket Natuur bevat concrete lesopdrachten om met dit gedachtegoed in de klas te werken.

Wat kunt u thuis doen?

Uw betrokkenheid als ouder is een voorwaarde om de kwaliteiten van uw kinderen tot bloei te laten komen. Wat kunt u thuis doen?

- Ga steeds uit van wat uw kind al kan. Denk dus in kansen, niet in belemmeringen. Zo leert u uw kind een belangrijke basishouding.
- Groeiprocessen hebben tijd nodig. Ontwikkelt uw kind zich iets langzamer? Accepteer dit en gun uw kind de tijd die het nodig heeft. Druk uitoefenen heeft mogelijk een averechts effect. Stimuleer in plaats daarvan uw kind op een positieve manier, bijvoorbeeld door samen te oefenen.
- Verdiep u in het gedachtegoed van 'Meervoudige Intelligentie' van Howard Gardner. De essentie van deze theorie is dat elke persoon acht intelligenties bezit. Het gaat er niet om hoe slim je bent, maar op welke manier. In het onderwijs gebruiken we de termen denkslim, woordslim, muziekslim, natuurslim, beeldslim, lichaamslim, mensenslim en zelfslim. Bekijk uw kind eens vanuit al deze invalshoeken. Sterke talenten kunnen zwakkere talenten stimuleren. In het boek 'Meervoudige Intelligentie' staan handige tips.
- Vraag uw kind naar de activiteiten met de zaadjes op school en praat er samen over. Welke zaadjes passen volgens u bij uw kind? Leg duidelijk uit waarom u dit vindt. Welk zaadje zou uw kind zelf graag willen laten groeien? Help uw kind om dit te bedenken en zoek samen naar manieren om dat te doen.
- Gebruik het Kinderkwaliteitenspel van CPS om bewust met kinderen te kijken naar hun kwaliteiten en daar meer inzicht in te krijgen.

Inhoud

1.	Lesopdrachten Natuur onderbouw	8
1.1.	Lesopdracht 1 Verwondering	8
1.2.	Lesopdracht 2 Bewegingsverhaal	10
1.3.	Lesopdracht 3 Zaadjes in de natuur	13
1.4.	Lesopdracht 4 Zaadjes in mensen	15
1.5.	Lesopdracht 5 Op zoek naar de zaadjes in mijzelf	17
2.	Lesopdrachten Natuur bovenbouw	19
2.1.	Lesopdracht 1 Onze planeet aarde	19
2.2.	Lesopdracht 2 Relaxmeditatie	21
2.3.	Lesopdracht 3 Ik maak het verschil	24
2.4.	Lesopdracht 4 Zaadjes	26
2.5.	Lesopdracht 5 Ik plant mijn zaadje in de Frisse School	29

Lesopdrachten Natuur onderbouw

1.1. Lesopdracht 1 Verwondering

1.1.1. Start

Videofragment 'The Secret-Planet Earth' (3.15 min.)

Bekijk met de leerlingen het videofragment 'The Secret-Planet Earth' op het smartboard.

Zie:

http://www.youtube.com/watch?v=a_urxI9L5Ak&feature=channel

1.1.2. Kern

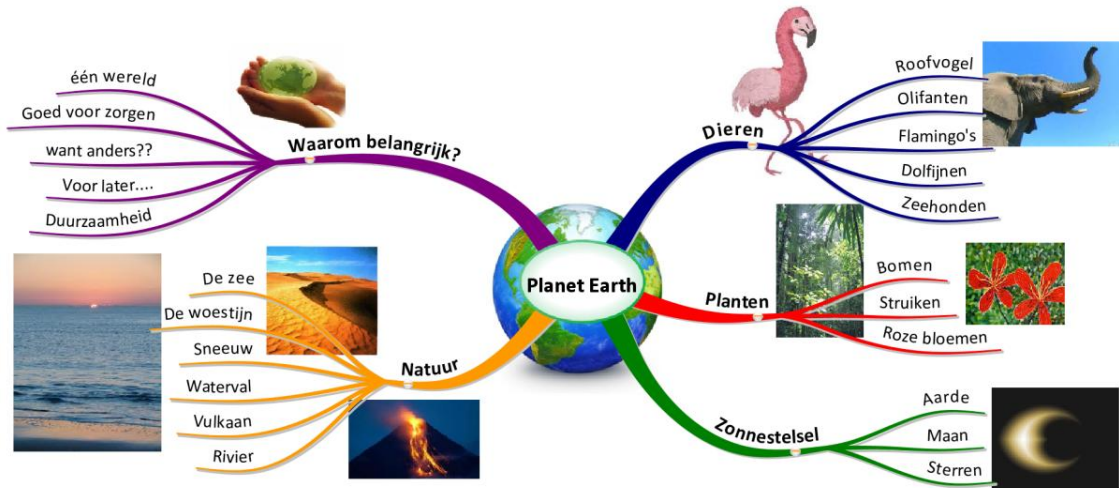
Besprek de ervaringen van de kinderen tijdens het kijken van het videofragment. De 'verwondering' voor de natuur staat daarbij centraal. Wat hebben de kinderen gezien?

Vertaal de reacties van kinderen direct in een mindmap op een flap-over. Zo krijg je al gauw een aantal hoofdtakken, zoals: dieren, planten, natuur en zonnestelsel. Vul deze hoofdtakken samen met de kinderen steeds verder in en laat ze er tekeningen bij maken. Een stappenplan voor een mindmap vind je in het lespakket Gezondheid.

Stel de kinderen bijvoorbeeld de volgende vragen over het videofragment:

1. Wat zag je? Stimuleer de kinderen om dit zo gedetailleerd mogelijk te omschrijven.
2. Wat hoorde je? Stimuleer de kinderen om te omschrijven welke geluiden ze hoorden. Wat vonden ze van de achtergrondmuziek?
3. Wat vond je van het videofragment? Als de kinderen het "mooi" of "leuk" vonden, vraag ze dan om uit te leggen waarom.
4. Wat was nieuw voor je? Wat had je nog nooit gezien?
5. Zou je het videofragment nog een keer willen bekijken? Waarom? En wat wil je nog een keer zien?
6. Zou je het videofragment aan iemand anders willen laten zien? Waarom?
7. De natuur is zo rijk aan mooie dieren, planten, geuren, kleuren, verschijnselen. Wat vind jij het mooist aan de natuur? Kinderen mogen hier een tekening van maken.

Voorbeeld van een mindmap over videofragment 'Planet Earth'. De kinderen geven deze mindmap op een eigen manier vorm. Dit is slechts een visualisering van wat mogelijk is:

1.1.3. Afsluiting

Nodig de kinderen uit om mooie plaatjes, afbeeldingen, tekeningen of ander materiaal over de natuur (planten, dieren, dingen) mee naar school te nemen. Hiermee vullen ze de mindmap verder aan. Hang de mindmap op in de klas en maak er een groot pakkend kunstwerk van. Laat kinderen over de mindmap vertellen tegenover hun ouders en andere betrokkenen.

1.2. Lesopdracht 2 Bewegingsverhaal

1.2.1. Start

Bekijk samen het videofragment 'Earth Song-This is it'.

Zie:

<http://www.youtube.com/watch?v=KzPpFsvKQwM&feature=related>

Let op: STOP het fragment bij 3.40 min!

1.2.2. Kern

De kinderen 'beleven' het videofragment door een bewegingsverhaal. Ga met de kinderen naar een geschikte ruimte hiervoor, bijvoorbeeld de speelzaal.

Verdonker het lokaal eventueel voor meer sfeer. Kies van tevoren rustige achtergrondmuziek en zet deze klaar om zachtjes af te spelen.

Start met de kinderen in een kring op de grond en vertel wat er gaat gebeuren. Zo wordt de omgeving veilig en de beleving straks intenser. Vraag de kinderen vervolgens om heel stil te worden. Ze mogen nu een plekje in de zaal zoeken en daar rustig op de grond gaan zitten of liggen.

Start de muziek pas als het volledig rustig is. Vertel dan het verhaal 'Een zaadje in de wind'.

Het verhaal: 'Een zaadje in de wind'

Doe je ogen dicht, word heel stil en stel je voor dat je 's ochtends heel vroeg wakker wordt. Je ligt op je rug in het zachte gras. Je beweegt je vingers en tenen en voelt het lekker kriebelen. Het gras is een beetje nat en vochtig. Je kijkt om je heen en ziet kleine dauwdruppeltjes op de grassprietjes. Je pakt een druppeltje op je vinger en proeft eraan. Lekker fris... Het is nog heel vroeg en stil; het enige geluid dat je hoort is het gekwetter van twee vogeltjes die elkaar achterna vliegen in de lucht.

Je kijkt nog eens wat beter om je heen en dan pas ontdek je dat je in een prachtig bos bent. Het lijkt wel een sprookjes-bos, zo mooi... verstopt in de mist. Er zijn dikke bomen met prachtige bladeren. Je staat langzaam op en loopt naar de bomen toe. De allerdikste probeer je vast te pakken. Je strekt je armen om de stam en houdt de boom dicht tegen je aan gedrukt. Plotseling ruik je een heerlijk zoete geur. Je kijkt om je heen; waar komt die geur vandaan? Het zijn de bloemen in de verte... Adem maar eens diep in en uit en probeer of je ze kan ruiken. Loop de geur maar achterna. Jawel, daarachter naast die bramenstruiken zie je een enorm bed met bloemen. Er zijn zoveel verschillende soorten, kleuren en maten, geel, felblauw. Voel er maar eens aan. De bloemblaadjes zijn erg zacht. Je ademt diep in en uit om al die lekkere geuren op te snuiven.

O, dat voelt koud! Wat is dat aan je voeten? Nu pas ontdek je dat je geen schoenen aan hebt. Je staat met je blote tenen in een klein stroompje water. De grond voelt koel en je zakt een beetje weg in het natte zand. Je plonst met je voeten in het water en zet kleine stapjes. Het water is zo helder dat je het wil drinken. Je maakt een kommetje van je handen en neemt kleine slokjes... mmm. Er ligt een klein steentje op de grond. Je raapt het op en gooit het van een afstandje over het water. Plons!

Plotseling... een geritsel in de struiken! Je schrikt er een beetje van en kijkt om je heen, er is niks te zien. Dan; alweer... Wat is dat voor een geluid? Plots komt er uit de struiken een piepklein aapje! Het slingert aan de takken, heen en weer. Je kijkt je ogen uit. Daar verstopt tussen de bladeren zitten nog veel meer dieren! In de verte: een papegaai! Zijn veren zijn zo ongelofelijk mooi blauw! Wandel nog maar eventjes rond in het prachtige bos vol leven en adem diep in en uit. Kijk maar goed om je heen, wat kun je nog meer ontdekken?

Op een paardenbloem, volop in het zonnetje, zit de mooiste vlinder die je ooit hebt gezien. Hij is oranje van kleur en straalt door het zonlicht. Plotseling komt hij op je vinger zitten, het kriebelt een beetje, je bekijkt hem eens heel goed van dichtbij. Je wilt hem graag aaien en daarom probeer je heel langzaam met je vinger dichterbij te komen. De vlinder schrikt ervan, spreidt zijn vleugels en vliegt weer verder... zie je hem gaan? Zwaai hem maar na.

De paardenbloem waar hij eerst op zat blijft alleen achter, maar zit vol met allemaal pluisjes zaad. Je plukt het bloemetje en krijgt opeens enorme zin om de pluisjes in een keer weg te blazen. Ben je er klaar voor? Haal maar een keer heel diep adem... een, twee... en blaas! De wind neemt alle pluisjes mee en ze vliegen in het rond. Ze lijken wel van zilver en goud, door de zon die erop schijnt. Je danst onder de pluisjes. De wind speelt ermee en blaast de zaadjes van de bloem in rondjes door de lucht. Eentje valt op je neus, het kriebelt, je moet er bijna van niezen! Je blaast er zelf maar eens tegen, want je wilt natuurlijk niet dat hij op de grond valt. Het zaadje is een beetje eigenwijs. Het wil niet met de stroom andere zaadjes mee, maar komt steeds weer bij je terug. Het danst op je neus, prikt in je zij en kriebelt op je hoofd. En dan, plotseling, net zoals met de vlinder, landt het piepkleine zaadje, heel zacht en langzaam op het puntje van je vinger. Kijk er maar eens naar; een groen klein puntje met een haartje pluis erop.

Het zaadje blijft op je vinger plakken. Je besluit het in je hand te pakken en het niet meer los te laten. Pak het maar goed vast... heb je het vast? Je ziet in de verte een pad lopen en je krijgt enorme zin om te rennen. Met het zaadje stevig in je handpalm ren je het pad op. Het pad leidt naar een open plek. Daar, in het midden van het gras, plof je heerlijk neer op je rug. Je kijkt naar de lucht, de vogels, de zon en daarboven in de wolken zie je jezelf met het zaadje. Dit zaadje betekent iets, het komt niet zomaar bij jou. Je kunt je ogen niet meer openhouden en doet ze langzaam dicht. Je haalt steeds diepere adem. Leg je hand maar op je buik en adem diep in en uit. Je valt in een diepe slaap en droomt over het zaadje.

En als je eraan toe bent, beweeg je je vingers en je tenen... je rekt je eens lekker uit en doet je ogen open...

1.2.3. Afsluiting

De kinderen vertellen in de kring over hun ervaringen tijdens het bewegingsverhaal. Neem de zintuigen van de kinderen als uitgangspunt bij het gesprek. Stel bijvoorbeeld de volgende vragen:

- Wat zag je allemaal onderweg in het grote bos? Wat zag je boven, onder, links en rechts van je? Stimuleer de kinderen om dieren, planten, bloemen zo gedetailleerd mogelijk te omschrijven. Wat voor vorm, geur, kleur en textuur hadden ze?
- Wat hoorde je? Welke dierengeluiden? Hoe klonk dat? Kun je die geluiden nadoen?
- Kon je ook iets ruiken? Probeer die geur eens te omschrijven? Waar kwam die geur vandaan en wat vond je ervan?
- Wat voelde je? Stimuleer de kinderen om de gevoelens aan de buitenkant van hun lichaam te omschrijven (zoals het kriebelende gras, de warme zonnestralen). Stimuleer ze om ook de gevoelens aan de binnenkant van hun lichaam te omschrijven (blijdschap, rust).

- Wat proefde je? Kunnen de kinderen zich herinneren dat ze water dronken? Konden ze het water proeven? Waar smaakte het naar? Was er meer in het bos waar je aan kon proeven?
- Hoe vond je de wandeling in het bos? Wat deed het met je? Welk gevoel kreeg je erbij? Zou je het nog een keer willen doen?

Idee voor verwerking:

Maak een mindmap met de vijf zintuigen. Geef samen met de kinderen de ervaringen tijdens het bewegingsverhaal een plek. Hang de mindmap op in de klas en gebruik hem tijdens het project. Je vindt een stappenplan voor een mindmap in het lespakket Gezondheid.

Voorbeeldstructuur voor een mindmap over het verhaal 'Een zaadje in de wind':

1.3. Lesopdracht 3 Zaadjes in de natuur

1.3.1. Start

Organiseer deze activiteit in de natuur-speel-leertuin (of in de natuur in de buurt) van de school. Laat de kinderen daar een kring maken. Vraag of ze zich het verhaal over 'het zaadje in de wind' nog herinneren, en laat ze enkele ervaringen delen.

Verstop een aantal zaadjes in je broekzak. Vertel de kinderen dat dit een paar zaadjes zijn uit het verhaal uit de vorige les. Het is de bedoeling om die zaadjes vandaag samen te planten in de natuur-speel-leertuin. En om samen te bekijken wat de zaadjes nodig hebben om te groeien

Foto: BS Pieterwijken Waalwijk. Natuureducatie in de buitenomgeving van de school.

1.3.2. Kern

Verdeel de groep in kleine groepjes van vier. Wanneer de kinderen in teams werken (zie stappen-plan Gezondheid: teamwork) zijn deze groepjes al bekend. Verzamel van tevoren allerlei soorten zaden van planten. Elk groepje krijgt een zaadsoort toegewezen.

Besprek een aantal stappen, voordat de kinderen gaan planten:

- Wat heeft het zaadje straks nodig om te groeien? Denk bijvoorbeeld aan goede aarde, zonlicht, water, verzorging. Niet alle planten hebben dezelfde zorg nodig. Wat voor de ene plant goed is, kan een andere plant kapot maken. Besteed hier aandacht aan.
- Vinden de kinderen dat planten en mensen op elkaar lijken met groeien? Kunnen ze dat uitleggen? Vraag de kinderen wat mensen nodig hebben om te groeien. Bijvoorbeeld voedsel, water en onderdak.
- Laat de kinderen een schatting maken van de groeiperiode. Hoe lang zou het duren voordat het zaadje uitkomt? Besteed nu ook aandacht aan het principe 'bioritme'. Groeiprocessen kosten tijd. Maak hierbij een vergelijking met de groei van haar, nagels, lengte. Vraag de kinderen waarom ze denken dat groeien zoveel tijd kost.
- Besprek kort de praktische kant van het plantproces. Verdeel de taken in de teams en bedenk hoe de zaden straks nog herkenbaar zijn.

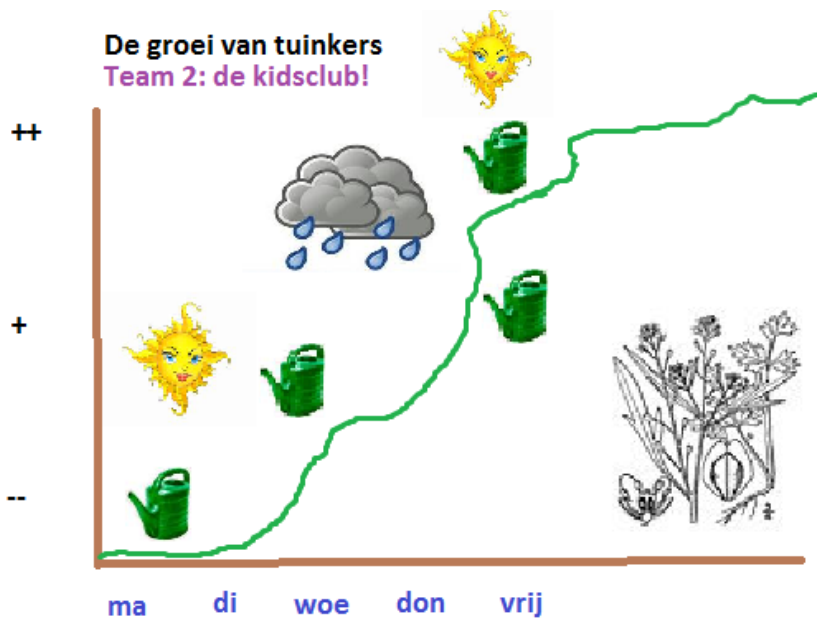
1.3.3. Afsluiting:

Na het planten van de zaden komen de kinderen weer terug in de grote groep. Elk groepje wordt verantwoordelijk voor de zaadsoort die het geplant heeft. De teams houden de groei bij in een

gedragspatroongrafiek (GPG). Een stappenplan voor een gedragspatroongrafiek vind je in het lespakket Gezondheid.

Hoe denken de kinderen dat het plantje eruit zal zien wanneer het zaadje uitkomt? Laat ze dit visualiseren en bij de gedragspatroongrafiek voegen. De kinderen maken in hun team ook afspraken over de verzorging van hun zaadje.

Voorbeeld: een gedragspatroongrafiek over de groei van het zaadje.

1.4. Lesopdracht 4 Zaadjes in mensen

1.4.1. Start

Herhaal het videofragment van 'Earth Song; this is it'.

Zie: <http://www.youtube.com/watch?v=KzPpFsvKQwM&feature=related>

Let op: STOP het fragment bij 3.40 min!

In het midden van de kring staat alvast een gesloten schatkistje. Hierin zitten zaadjes, genoeg voor de hele groep. Dit hoeven geen echte zaadjes te zijn; deze activiteit is meer gericht op de verbeelding. Prikkel de fantasie van de kinderen met bijvoorbeeld 'gouden' zaadjes, door pitten, propjes of eikels op te spuiten met een goudspray (kerst).

1.4.2. Kern

Vertel de kinderen dat je iets heel bijzonders voor ze hebt.

"In dit doosje zitten de zaadjes uit het verhaal, voor ieder eentje. Ze zien er niet hetzelfde uit, maar het zijn hele speciale zaadjes. Ze vertellen namelijk iets over jÓu!"

Vraag de kinderen om heel stil te zijn, hun handje open te maken om dit bijzondere zaadje vast te pakken. Leg de zaadjes in de handjes. Vraag de kinderen hun handje dicht te maken en eventjes goed te luisteren. Vertel ze vervolgens:

"Ik ga jullie iets heel speciaals verklappen. Het zaadje dat je zojuist gekregen hebt, is jouw zaadje, het past bij jou. En als ik er heel goed naar luister, vertelt het mij wie jij bent en wat jij heel goed kan. Alle kinderen en mensen hebben zulke zaadjes in zich. Je ziet ze niet aan de buitenkant, maar ze zitten diep van binnen. Soms is het er een, maar soms zijn het er ook een heleboel. Je kunt ze zelf ontdekken, maar dan moet je heel goed zoeken. Misschien ken je er al eentje van jezelf? We gaan de zaadjes samen zoeken, want net zoals echte zaadjes kun je de zaadjes in jou ook laten groeien!

Dan moeten we er goed voor zorgen en geven wat het nodig heeft."

Geef vervolgens enkele voorbeelden van zaadjes bij kinderen.

Bijvoorbeeld:

"Dit zijn de zaadjes van Natalie. Natalie is heel goed in jazzballet. Ze vindt het geweldig om te dansen en te bewegen en misschien wil ze later wel danseres worden. Om haar zaadje te laten groeien, oefent ze twee keer per week op balletles."

"Dit is het zaadje van Tom. Tom is dol op tekenen, hij tekent de hele dag huizen en grote gebouwen. Hij wil steeds beter leren tekenen."

“Nadine is heel erg behulpzaam, ze wil altijd helpen, bijvoorbeeld thuis bij mama, maar ook de juf of andere kinderen op school.”

Hoe denken de kinderen dat Tom zijn zaadje laat groeien?

1.4.3. Afsluiting

Vertel de kinderen dat we op zoek gaan naar de zaadjes die in ze zitten. Samen met elkaar, de juf, de meester, papa en mama. Misschien kunnen sommige kinderen nu al een zaadje noemen dat bij hen past? Laat ze dit dan met de groep te delen. Mogelijk kunnen niet alle kinderen hier direct een antwoord op geven. Dit hoeft nu ook nog niet. Gun de kinderen de tijd om dit te bedenken.

Sluit deze opdracht af met een creatieve activiteit. Organiseer dit in de groepen 1 en 2 tijdens de spelwerkles, in kleine groepjes. Zie hiervoor lesopdracht 5.

Foto:

Planten van zaadjes Pieterwijtschool Waalwijk.

1.5. Lesopdracht 5 Op zoek naar de zaadjes in mijzelf

1.5.1. Start

De kinderen verbeelden tijdens een knutselactiviteit of begeleide activiteit in de werkles de zaadjes die in hen zitten. In een knutselwerk, dat de kinderen zelf ontwerpen, verstoppen ze de zaadjes.

Bij elk zaadje komt een klein briefje waarop staat wat het zaadje betekent.

Idee voor de vormgeving:

Het knutselwerk is een klein ladekastje met laatjes. In elk laatje zit een zaadje van het kind met een omschrijving erbij. Andere mensen, uit de omgeving van het kind, kunnen ook een zaadje in het ladekastje doen. Het ladekastje wordt helemaal 'eigen': zelf geknutseld, geverfd, beplakt en versierd zoals het kind dat graag wil. Het ladekastje kan op het eind van het schooljaar mee naar de volgende groep, om het daar weer verder aan te vullen. Het kind kan in het kastje ook spulletjes verzamelen die écht bij hem of haar horen en passen.

Een ander idee is het maken van een schatkistje. Het schatkistje heeft dezelfde functie als het ladekastje.

1.5.2. Kern

Begeleid de activiteit en stimuleer tijdens het werken het gesprek over de zaadjes. Doel is om met kinderen de zaadjes te vinden die in hen verborgen zitten. Stel bijvoorbeeld de volgende vragen:

- Wat kun jij erg goed?
- Wat vind jij echt leuk om te doen?
- Wat zeggen papa en mama wel eens tegen jou over hoe je bent?
- Wat past echt bij jou?
- Wat zou jij later heel graag willen worden/zijn?

Let erop dat karaktereigenschappen ook richtingaanwijzers voor potentieel kunnen zijn. Als je hiernaar kijkt, voorkom je dat er alleen aandacht is voor zaadjes die het kind goed kan. Ga ook op zoek naar wie het kind 'is', bijvoorbeeld zorgzaam of enthousiast.

1.5.3. Afsluiting

Stel de ladekastjes tentoon in de klas. Nodig andere kinderen en ouders/verzorgers uit om ze te komen bewonderen.

Variaties:

- Geef kinderen de kans om elkaar een zaadje te geven. Wanneer je dit in teams organiseert, krijgt ieder kind een zaadje van een ander.
- Stimuleer ouders om ditzelfde bij hun kind te doen. Probeer zelf ook bij elk kind een zaadje in het laatje te doen.
- Kinderen zien vaak eigenschappen in andere kinderen die ze zelf ook graag willen hebben. Vraag kinderen welk zaadje van een ander ze graag in hun eigen ladekastje zouden willen. Wat is daarvoor nodig? En hoe kan de ander jou helpen om dit zaadje te laten groeien?

- Kies met de groep kinderen een zaadje uit en werk dit verder uit, bijvoorbeeld door het zaadje te 'helpen'. Maak er een collage, woordspin, mindmap of tentoonstelling van. Bespreek samen hoe dit zaadje verder kan groeien. Maak steeds de verbinding met de zaadjes in de natuur-speel-leertuin. Deze activiteiten ondersteunen de ontwikkeling van het groepsklimaat.

Lesopdrachten Natuur bovenbouw

1.6. Lesopdracht 1 Onze planeet aarde

1.6.1. Start

Videofragment 'The Secret-Planet Earth'. (3.15 min)

Bekijk met de leerlingen het videofragment 'The Secret- Planet Earth op het smartboard'.

Zie:

http://www.youtube.com/watch?v=a_urxI9L5Ak&feature=channel

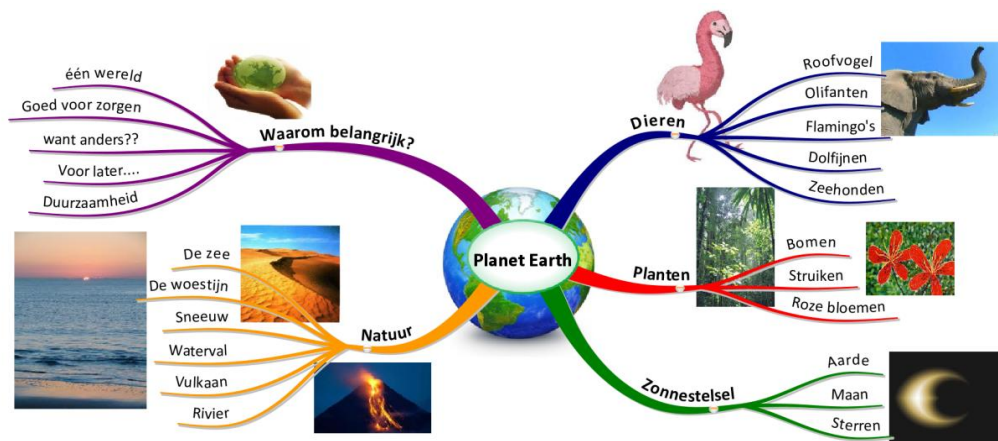

1.6.2. Kern

De kinderen maken in teams een mindmap van het videofragment. Stimuleer ze om zo gedetail-leerd mogelijk te omschrijven en te tekenen wat ze gezien en gehoord hebben. Elk team krijgt daarvoor een groot vel papier.

Laat ter illustratie een mindmap zien die kinderen uit de onderbouw samen met hun leerkracht maakten. Zie daarvoor lesopdracht 1 voor de onderbouw. Je vindt een stappenplan voor een mindmap in het lespakket Gezondheid.

Zijn de kinderen nog niet zo ervaren in mindmapping? Geef dan de structuur van de mindmap van tevoren aan. Spreek een duidelijke tijdslimiet af, bijvoorbeeld twintig minuten. Laat voordat de kinderen starten het videofragment nogmaals zien.

Voorbeeld van een mindmap over

videofragment 'Planet Earth'. De kinderen geven deze mindmap op een eigen manier vorm, dit is slechts een visualisering van wat er mogelijk is.

1.6.3. Afsluiting

Enkele groepjes presenteren de mindmap. Bespreek de ervaringen van de kinderen tijdens het bekijken van het videofragment. De 'verwondering' voor de natuur staat daarbij centraal. Maak vervolgens een brug naar de betekenis van het videofragment.

Stel de kinderen bijvoorbeeld de volgende vragen:

1. Wat vond je van het videofragment? Als de kinderen het “mooi” of “leuk” vonden, vraag ze dan om uit te leggen waarom. De natuur is zo rijk aan mooie dieren, planten, geuren, kleuren en verschijnselen. Wat vind jij het mooist aan de natuur?
2. Ben je gaan nadenken door het videofragment? Bijvoorbeeld over andere dingen, dieren, mensen of plekken die voor jou belangrijk zijn? Wil je daarover vertellen? Begin zelf met een persoonlijk voorbeeld. Zo maak je de omgeving veilig.
3. Vind je dit videofragment belangrijk? Waarom? Wat denk je dat het ons wil vertellen? Dit is een goede ingang voor een groepsgesprek over de zorgen die er zijn over onze aarde. Wat weten de kinderen hier al van? Pols de beginsituatie door vragen te stellen. Een conclusie van deze lesopdracht kan bijvoorbeeld zijn: we hebben maar één aarde en we moeten er zuinig op zijn. Zie ook de kindertekst over ‘duurzaamheid’ bij het onderdeel ‘Kids’ op de website van de provincie Brabant.
4. Wie van de kinderen weet wat het videofragment en de Frisse School met elkaar te maken hebben? Vertel hoe de Frisse School helpt om goed voor de aarde te zorgen. Vraag ook aan kinderen op welke manier zij dit doen.
5. Aan wie wil jij dit videofragment graag laten zien? Waarom wil je dat? De beelden laten zien hoe mooi de natuur is, dat vergeten sommige mensen af en toe. Praat met de groep over mensen die eventjes ‘wakker’ gemaakt moeten worden.

Nodig de kinderen uit om mooie plaatjes, afbeeldingen, tekeningen of ander materiaal over de natuur (planten, dieren, dingen) mee naar school te nemen. Hiermee vullen ze de mindmap verder aan. Hang de mindmap op in de klas en maak er een groot pakkend kunstwerk van. Laat kinderen over de mindmap vertellen tegenover hun ouders en andere betrokkenen.

irisZ
één systeem,
oneindig veel
mogelijkheden

1.7. Lesopdracht 2 Relaxmeditatie

1.7.1. Start

Bekijk samen het videofragment 'Earth Song- This is it'.

Zie:

<http://www.youtube.com/watch?v=KzPpFsvKQwM&feature=related>

Let op: STOP het fragment bij 3.40 min!

1.7.2. Kern

De kinderen 'belevén' het videofragment door een relaxmeditatie. Hierbij vertel je een verhaal, terwijl de kinderen visualiseren in gedachten. Kies van tevoren rustige achtergrondmuziek, bijvoorbeeld meditatiemuziek, en zet deze klaar om zachtjes af te spelen. Verdonker het lokaal en gebruik eventueel enkele waxinelichtjes op batterijen voor een speciale sfeer in de klas.

Zorg ervoor dat niemand het lokaal kan binnenkomen en de rust tijdens de meditatie kan verstoren. Hoe veiliger de omgeving, hoe meer kans dat kinderen zich echt durven te ontspannen. Maak nu een kring waarin de kinderen op een stoel zitten. Vraag de kinderen om heel stil te worden:

"We gaan een stukje natuur in de klas halen en daarvoor is het belangrijk dat we rustig zijn."

Start de muziek pas als het volledig rustig is en vertel dan het verhaal 'Een zaadje in de wind'.

Het verhaal: 'Een zaadje in de wind'

Doe je ogen dicht, word heel stil en stel je voor dat je 's ochtends heel vroeg wakker wordt. Je ligt op je rug in het zachte gras. Je beweegt je vingers en tenen en voelt het lekker kriebelen. Het gras is een beetje nat en vochtig. Je kijkt om je heen en ziet kleine dauwdruppeltjes op de grassprietjes. Je pakt een druppeltje op je vinger en proeft eraan. Lekker fris... Het is nog heel vroeg en stil; het enige geluid dat je hoort is het gekwetter van twee vogeltjes die elkaar achterna vliegen in de lucht.

Je kijkt nog eens wat beter om je heen en dan pas ontdek je dat je in een prachtig bos bent. Het lijkt wel een sprookjesbos, zo mooi... verstopt in de mist. Er zijn dikke bomen met prachtige bladeren. Je staat langzaam op en loopt naar de bomen toe. De allerdikste probeer je vast te pakken. Je strekt je armen om de stam en houdt de boom dicht tegen je aan gedrukt. Plotseling ruik je een heerlijk zoete geur. Je kijkt om je heen; waar komt die geur vandaan? Het zijn de bloemen in de verte... Adem maar eens diep in en uit en probeer of je ze kan ruiken. Loop de geur maar achterna. Jawel, daarachter naast die bramenstruiken zie je een enorm bed met bloemen. Er zijn zoveel verschillende soorten, kleuren en maten, geel, felblauw. Voel er maar eens aan. De bloemblaadjes zijn erg zacht. Je ademt diep in en uit om al die lekkere geuren op te snuiven.

O, dat voelt koud! Wat is dat aan je voeten? Nu pas ontdek je dat je geen schoenen aan hebt. Je staat met je blote tenen in een klein stroompje water. De grond voelt koel en je zakt een beetje weg in het natte zand. Je plonst met je voeten in het water en zet kleine stapjes. Het water is zo helder dat je het wil drinken. Je maakt een kommetje van je handen en neemt kleine slokjes... mmm. Er ligt een klein steentje op de grond. Je raapt het op en gooit het van een afstandje over het water. Plons!

Plotseling... een geritsel in de struiken! Je schrikt er een beetje van en kijkt om je heen, er is niks te zien. Dan; alweer... Wat is dat voor een geluid? Plots komt er uit de struiken een piepklein aapje! Het slingert aan de takken, heen en weer. Je kijkt je ogen uit. Daar verstopt tussen de bladeren zitten nog veel meer dieren! In de verte: een papegaai! Zijn veren zijn zo ongelooflijk mooi blauw! Wandel nog maar eventjes rond in het prachtige bos vol leven en adem diep in en uit. Kijk maar goed om je heen, wat kun je nog meer ontdekken?

Op een paardenbloem, volop in het zonnetje, zit de mooiste vlinder die je ooit hebt gezien. Hij is oranje van kleur en straalt door het zonlicht. Plotseling komt hij op je vinger zitten, het kriebelt een beetje, je bekijkt hem eens heel goed van dichtbij. Je wilt hem graag aaien en daarom probeer je heel langzaam met je vinger dichterbij te komen. De vlinder schrikt ervan, spreidt zijn vleugels en vliegt weer verder... zie je hem gaan? Zwaai hem maar na.

De paardenbloem waar hij eerst op zat blijft alleen achter, maar zit vol met allemaal pluisjes zaad. Je plukt het bloemetje en krijgt opeens enorme zin om de pluisjes in een keer weg te blazen. Ben je er klaar voor? Haal maar een keer heel diep adem... een, twee... en blaas! De wind neemt alle pluisjes mee en ze vliegen in het rond. Ze lijken wel van zilver en goud, door de zon die erop schijnt. Je danst onder de pluisjes. De wind speelt ermee en blaast de zaadjes van de bloem in rondjes door de lucht. Eentje valt op je neus, het kriebelt, je moet er bijna van niezen! Je blaast er zelf maar eens tegen, want je wilt natuurlijk niet dat hij op de grond valt. Het zaadje is een beetje eigenwijs. Het wil niet met de stroom andere zaadjes mee, maar komt steeds weer bij je terug. Het danst op je neus, prikt in je zij en kriebelt op je hoofd. En dan, plotseling, net zoals met de vlinder, landt het piepkleine zaadje, heel zacht en langzaam op het puntje van je vinger. Kijk er maar eens naar; een groen klein puntje met een haartje pluis erop.

Het zaadje blijft op je vinger plakken. Je besluit het in je hand te pakken en het niet meer los te laten. Pak het maar goed vast... heb je het vast? Je ziet in de verte een pad lopen en je krijgt enorme zin om te rennen. Met het zaadje stevig in je handpalm ren je het pad op. Het pad leidt naar een open plek. Daar, in het midden van het gras, plof je heerlijk neer op je rug. Je kijkt naar de lucht, de vogels, de zon en daarboven in de wolken zie je jezelf met het zaadje. Dit zaadje betekent iets, het komt niet zomaar bij jou. Je kunt je ogen niet meer openhouden en doet ze langzaam dicht. Je haalt steeds dieper adem. Leg je hand maar op je buik en adem diep in en uit. Je valt in een diepe slaap en droomt over het zaadje.

En als je eraan toe bent, beweeg je je vingers en je tenen... je rekt je eens lekker uit en doet je ogen open...

1.7.3. Afsluiting

De kinderen vertellen over hun ervaringen tijdens de relaxmeditatie. Stel ze bijvoorbeeld de volgende vragen:

- Wat zag je allemaal onderweg in het grote bos? Wat zag je boven, onder, links en rechts van je? Stimuleer de kinderen om dieren, planten en bloemen zo gedetailleerd mogelijk te omschrijven. Welke vorm, geur, kleur en textuur hadden ze?
- Wat hoorde je? Welke dierengeluiden? Hoe klonk dat? Kun je die geluiden nadoen?
- Kon je ook iets ruiken? Probeer die geur eens te omschrijven? Waar kwam die geur vandaan? Wat vond je van die geur?

- Wat voelde je? Stimuleer de kinderen om gevoelens aan de buitenkant van hun lichaam te omschrijven (zoals het kriebelende gras, de warme zonnestralen). Stimuleer ze om ook gevoelens aan de binnenkant van hun lichaam te omschrijven (blijdschap, rust). Hoe voel je je op dit moment?
- Wat proefde je? Kunnen de kinderen zich herinneren dat ze water dronken? Konden ze het water proeven? Waar smaakte het naar? Was er meer in het bos te vinden waar je aan kon proeven?
- Hoe vond je de wandeling in het bos? Wat deed het met je? Welk gevoel kreeg je erbij? Zou je het nog een keer willen doen?

1.8. Lesopdracht 3 Ik maak het verschil

1.8.1. Start

Bekijk samen opnieuw het gehele videofragment 'Earth Song- This is it'. Bekijk het fragment tijdens de voorbereiding van de lesopdracht eerst zelf en schat in of de gebeurtenissen passend zijn voor de leeftijdsgroep. Zo niet, pas de lesopdracht dan aan. Gebruik bijvoorbeeld de afsluiting van lesopdracht 2 onderbouw of vervolg met lesopdracht 4 bovenbouw.

Zie:

<http://www.youtube.com/watch?v=KzPpFsvKQwM&feature=related>

1.8.2. Kern

Vraag de kinderen wat ze zagen en hoorden tijdens het videofragment. Welke gevoelens en gedachten kwamen er bij ze op? Wat wil dit videofragment ons vertellen?

Belangrijke achtergrondinformatie voor de kinderen: de mens is de enige soort op aarde die kennis heeft van zijn eigen bestaan. Wat betekent dat? De mens is dus het enige wezen dat verantwoordelijk kan zijn voor de plek waar we samen met alle andere soorten leven.

Vraag aan de kinderen wat ze ervan vinden dat het meisje in de videoclip met gevaar voor eigen leven 'één zaadje' probeert te redden. Waarom denken jullie dat ze dat doet? Zouden de kinderen dat zelf ook doen? Wat vinden ze van dat meisje?

Vertel de kinderen dat ze in groepen (teams) van vier gaan nadenken over de volgende stelling:

"Proberen om in je eentje de aarde te redden is zinloos!"

Kinderen bedenken samen argumenten waarom ze vóór - maar ook tegen deze stelling kunnen zijn. Ze nemen vervolgens een standpunt in. Ze gebruiken hiervoor de vormgever 'In je hoek', die te vinden is in het werkboekje 'Groeien als de natuur'.

In de nabespreking presenteren en beargumenteren de groepen hun mening voor de klas.

In je hoek

Voorhoek

Vraag of Stelling
Proberen in je eentje
de aarde te redden
is zinloos!

Tegenhoek

1.8.3. Afsluiting

Zie: <http://www.youtube.com/watch?v=QzjqO12N9c>

Vertoon bovenstaand videofragment. Het fragment heet 'The Power of One'. Het toont beelden uit de geschiedenis waarbij mensen in hun eentje het verschil maakten. Het fragment is Engelstalig, leid het daarom in en licht het toe. Een indrukwekkend verhaal is dat van de 'Tank-man'. Deze man plaatste zich in het midden van de straat als wegversperring, toen een aantal tanks in juni 1989 naderde in Peking. De voorste tank probeerde hem eerst te ontwijken, maar stopte later de motor.

Bekijk dit videofragment met de kinderen en verbind dit met de stelling uit de les: 'Proberen om in je eentje de aarde te redden is zinloos!' Praat met kinderen over grote en kleine daden om iets te betekenen voor de aarde. Neem grootheden als Moeder Theresa en Ghandi als voorbeeld. Een kleine daad is voor ons allemaal haalbaar en we kunnen er het verschil mee maken. Wat kun jij vanaf morgen doen om de wereld een fijnere plek te maken?

1.9. Lesopdracht 4 Zaadjes

1.9.1. Start

Vraag de kinderen of ze zich de relaxmeditatie over het zaadje nog herinneren. In deze les ontdekken we wat dat zaadje in je hand precies te betekenen heeft en wat je ermee kunt doen.

Maak een mindmap of woordspin op de flap-over of het smartbord. Schrijf in het midden: 'zaadjes in jou'. Laat de kinderen eerst vertellen wat ze denken dat een zaadje in mensen kan betekenen. Vertel vervolgens:

“Een zaadje vertelt iets over wie je bent en wat je goed kan. Je ziet ze niet aan de buitenkant, want ze zitten verstopt in je binnenkant. Soms is het er een, maar meestal zijn het er veel meer. Iedereen heeft ze, maar je moet ze wel ontdekken. Als je weet welke zaadjes je hebt, kun je ze laten groeien, net zoals echte zaadjes. Dan moet je wel eerst weten wat het zaadje nodig heeft om te groeien. Alle antwoorden op die vragen zitten in jou! We gaan daar in deze les naar op zoek.”

Dit zijn mogelijke ankerwoorden die uit het vraag- en antwoordspel met kinderen komen:

- Iedereen heeft ze!
- Een talent (voetballen, schaatsen, diablo spelen)
- Een eigenschap (lief, grappig, gezellig, zorgzaam)
- Een ambitie, iets wat je heel graag wil (dierenarts worden)
- Iets wat je heel erg leuk vindt en waarin je wil groeien (computeren, tekenen)
- Als je je zaadjes kent, kun je ze laten groeien
- Hoe kan ik mijn zaadje laten groeien? (oefenen, hulp van anderen)

Voorbeeld van een mindmap over zaadjes in jou:

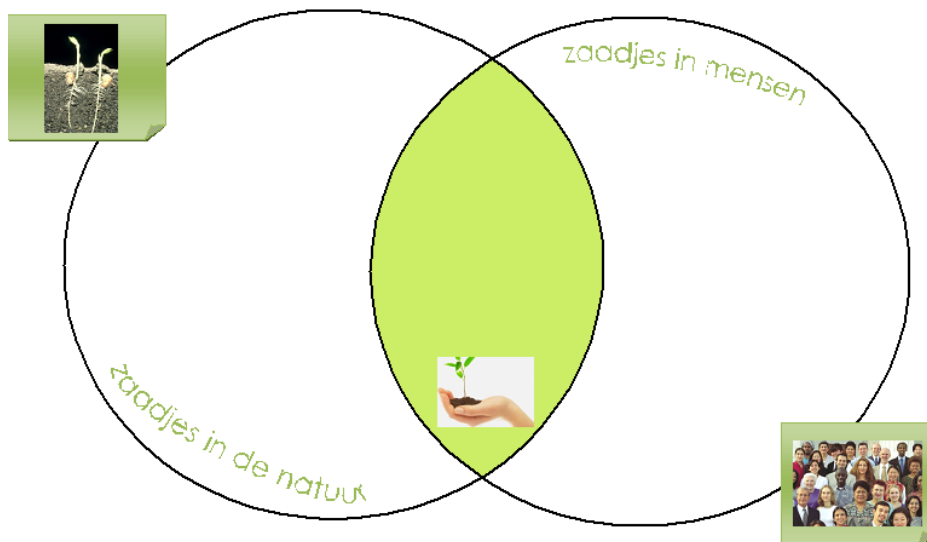

1.9.2. Kern:

Het is belangrijk dat de kinderen de overeenkomst gaan zien tussen groeiprocessen bij mensen en groeiprocessen in de natuur. Werk bij deze opdracht daarom samen met een collega in de onderbouw. Daar zijn tijdens lesopdracht 3 zaadjes geplant in de natuur-speel-leertuin van de Frisse School.

Organiseer met je groep een mini-excursie naar deze tuin. Laat de jonge kinderen vertellen over de groei van de zaden. Je kunt ook alsnog met je eigen groep zaden planten. Voor een beschrijving van de les 'zaden planten', zie lesopdracht 3 van de onderbouw. Deze kun je gemakkelijk vertalen voor de bovenbouw.

Achterhaal tijdens de excursie of kinderen de overeenkomsten begrijpen tussen groeiprocessen bij mensen en in de natuur. Gebruik hiervoor onderstaand werkblad 'Groei'.

Werkblad 'Groei': Kinderen verzamelen in beide cirkels de specifieke kenmerken van groei van zaadjes in de natuur en groei bij mensen. In het groene gebied schrijven ze de overeenkomsten. Denk aan aspecten als tijd, zorg, aandacht, uniciteit, biodiversiteit.

Stel de kinderen bijvoorbeeld de volgende vragen:

- Wat hebben zaden nodig om te groeien? Denk bijvoorbeeld aan goede aarde, zonlicht, water, verzorging. Bespreek met de kinderen dat niet alle planten dezelfde zorg nodig hebben. Wat voor de ene plant goed is, kan een andere plant kapot maken.
- Vind je dat planten en mensen op elkaar lijken met groeien? En kun je dit uitleggen? Vraag de kinderen of ze weten wat mensen nodig hebben om te groeien. Bijvoorbeeld voedsel, water en onderdak.
- Hoe lang zou het duren voordat het zaadje uitkomt? Laat de kinderen een schatting van de groeiperiode maken. Besteed nu ook aandacht aan het 'bioritme'. Groeiprocessen kosten tijd, denk maar aan de groei van haar, nagels, lengte. Waarom kost dit zoveel tijd, denk je?

1.9.3. Afsluiting

Vertel de kinderen dat we de komende tijd de zaadjes in onszelf gaan zoeken.

“Iedereen heeft ze! Je moet ze alleen weten te ontdekken. Dat hoef je niet alleen te doen, dat doen we samen.”

Laat het volgende videofragment zien van een muzikaal optreden. Vraag de kinderen welke zaadjes ze in dit kind kunnen zien. Zie: <http://www.youtube.com/watch?v=ErMWX--UJZ4>

1.10. Lesopdracht 5 Ik plant mijn zaadje in de Frisse School

Doorloop met de kinderen de volgende stappen. Verdeel ze naar eigen inzicht in de tijd.

1.10.1. Stap 1: welke zaadjes zitten in jou?

De kinderen werken in teams van vier. Elk kind bevestigt op zijn of haar rug een kartonnen bord met het opschrift: welk zaadje heb ik in mij? De kinderen noteren bij elkaar op het bord welke zaadjes ze denken dat de ander in zich heeft. Ze mogen niet op hun eigen bord kijken of schrijven.

Hierna verspreiden de kinderen zich door de klas en schrijven ze ook bij andere kinderen zaadjes op het bord.

*Foto:
Kinderen
noteren de
zaadjes op
kartonnen
borden.*

*Foto:
Teamleden van
de Pieter Wijten-
school in Waalwijk
ervaren de
opdracht in een
teamvergadering.*

De kinderen gaan nu weer terug naar hun basisplek. Ze bekijken hun eigen kartonnen bord, met daarop de zaadjes die de andere kinderen voor hen opschreven. Belangrijke vragen in de nabespreking:

- Herken je de zaadjes die de anderen voor jou opschreven? Zo ja, welke? Zo nee, welke niet? Vraag om uitleg.
- Zijn er nog zaadjes die je zelf bedacht had, maar die niet op het bord staan? Wat weten wij dan nog niet van jou? Schrijf deze zaadjes er gerust bij.
- Hoe vind je het om op deze manier een zaadje van een ander kind te krijgen? Wat doet dat met je? Welke gevoelens geeft dat?

1.10.2. Stap 2 : Een zaadje kiezen dat je wil laten groeien

De kinderen gebruiken het werkblad 'mijn zaadje dat ik graag wil laten groeien' uit het werkboek. Ze kiezen een zaadje uit waarmee ze nu of in de toekomst graag iets willen betekenen. Voor zichzelf, een ander of voor de wereld.

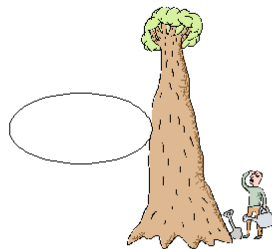
In kleine groepjes denken de kinderen na over manieren waarop het zaadje kan groeien. Dit geven ze aan in de woordspin. Betrek hier eventueel ook ouders bij. Let op: de kinderen moeten genoeg tijd krijgen voor deze opdracht. Het is effectief wanneer ze er in groepjes over praten. Andere kinderen hebben vaak mooie aanvullingen. De kracht ligt in de samenwerking.

Bij de begeleiding kun je de kinderen de volgende vragen stellen:

- Wat zou je zelf met dit zaadje willen?
- Wat kun je ermee doen?
- Wat wil je ermee bereiken?
- Hoe kun je er iets mee betekenen voor een ander?
- Hoe kun je er iets mee bijdragen aan de wereld waarin je leeft?
- Kijk heel dichtbij, wat kan al vanaf morgen?
- Kijk ook in de toekomst: wat kan er over een tijdje?
- Wie heb je nodig om dit zaadje te laten groeien?

Woordspin: mijn zaadje dat ik graag wil laten groeien

Op welke manier kan mijn zaadje iets betekenen voor mij, een ander, de wereld voor nu en straks?

Vragen die je kunnen helpen: Wat zou je zelf met dit zaadje willen? Wat kun je ermee doen? Wat wil je ermee bereiken? Hoe zou je er iets mee kunnen betekenen voor een ander? Hoe zou je er iets mee kunnen bijdragen aan de wereld waarin je leeft? Kijk heel dichtbij, wat kan al vanaf morgen? Kijk ook in de toekomst: wat kan er over een tijdje?

Werkblad: 'mijn zaadje dat ik graag wil laten groeien'.

1.10.3. Stap 3: hoe mijn zaadje gaat groeien

Bij deze stap zijn twee opties mogelijk, ook in het werkboekje. Kies de optie die het best past bij het ontwikkelingsniveau van de kinderen.

1. Vormgever 'Trap': hoe mijn zaadje gaat groeien.

In deze vormgever benoemen de kinderen de concrete stappen die ze willen zetten tijdens het groeiproces. Enkele voorbeelden zijn: 'elke dag blokfluit oefenen', 'een concert geven voor mijn ouders' of 'blokfluit spelen op de verjaardag van de juf'.

Belangrijke vraag is: wie of wat is daarvoor nodig? De kinderen denken na wie kan helpen bij de groei van het zaadje. Ook bedenken ze op welke manier dat kan. Dit geven ze aan in de vormgever.

De kinderen presenteren hun trap aan elkaar in de coöperatieve werkvorm 'Rondpraat'. Hierbij vertellen ze in groepen van vier om beurten wat ze gemaakt hebben. Terwijl groep nummer één praat, luisteren de groepen twee, drie en vier. Vervolgens wisselen de rollen.

2. Gedragspatroongrafiek: hoe ik mijn zaadje wil laten groeien.

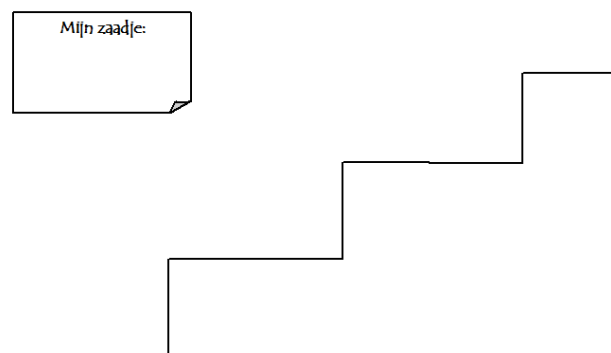
Een andere keuzemogelijkheid is de gedragspatroongrafiek. Hierin voorspellen de kinderen het groeiproces van hun zaadje. Dit werken ze verder uit in de tijd. Ze vertalen de stappen die ze willen zetten naar concrete plannen, en bedenken hoe en wanneer ze hier vorm aan willen geven. Een stappenplan voor een gedragspatroon-grafiek vind je in het lespakket Gezondheid.

Belangrijke vraag is: wie of wat is daarvoor nodig? De kinderen bedenken wie kan helpen bij de groei van het zaadje. Ook bedenken ze op welke manier dit kan. Dit geven ze aan in de grafiek. Het voordeel van de grafiek is dat de kinderen zelf het tijdsfad bepalen, evenals de bijbehorende intensiteit van groei.

De kinderen presenteren hun gedragspatroongrafiek aan elkaar in de coöperatieve werkvorm 'Rondpraat'. Hierbij vertellen ze in groepen van vier om beurten wat ze gemaakt hebben. Terwijl groep nummer één praat, luisteren de groepen twee, drie en vier. Vervolgens wisselen de rollen.

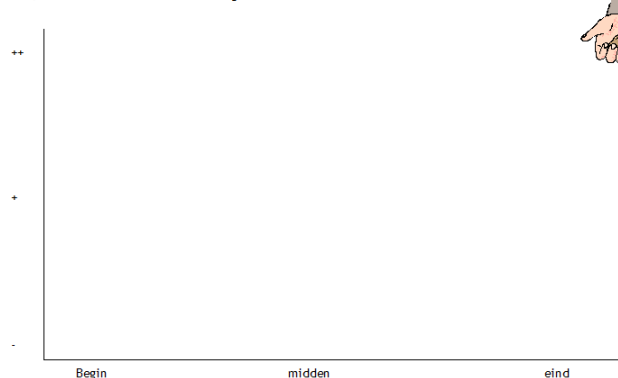
Vormgever Trap: Hoe wil ik dat mijn zaadje gaat groeien?

Wie, waar en wat heb ik daarvoor nodig?

Gedragspatroongrafiek: Hoe wil ik dat mijn zaadje gaat groeien?

Wie, waar en wat heb ik daarvoor nodig?

1.10.4. Stap 4: hoe nu verder?

Nu is het belangrijk om de zaadjes duurzaam te integreren in de dagelijkse praktijk. Hier volgen enkele handelingssuggesties.

- Maak de zaadjes visueel. Hang de kartonnen borden op in het lokaal en geef er tijdens het leren betekenis aan. Een zaadje kan de 'waarom-vraag' voor leren verhelderen.

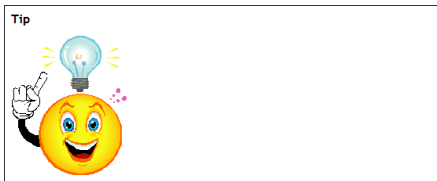
Foto: Een leerling van groep 6 heeft als droomwens later vouwwagens (campers) te verkopen. Hij beseft dat hij daarvoor rekenvaardigheden nodig heeft. Hierdoor begrijpt hij beter waarom rekenlessen nodig zijn.

- Gebruik het materiaal tijdens de ouderavonden. Het werkboekje van een kind vertelt veel. Het laat goed zien op welke manier het kind bezig is geweest met de activiteiten. Stimuleer ouders om ook zaadjes toe te voegen. Hoe kunnen zij helpen om de zaadjes van hun kind te laten groeien? Vraag ze hierover na te denken.
- Idee: organiseer een activiteit op school waarbij de kinderen hun zaadjes presenteren aan hun ouders. Bijvoorbeeld tijdens een open dag of een schoolfeest. Het kan ook klein-schaliger, bijvoorbeeld in de eigen klas of bouw.
- Maak ruimte en tijd voor reflectie. Sta op vaste momenten even met de kinderen stil bij het groeiproces. Laat ze zelf de voortgang van het proces beoordelen. In het werkboekje staan twee ideeën om het project met kinderen te evalueren: de 'tip en de top' en de 'gedragspatroongrafiek'.

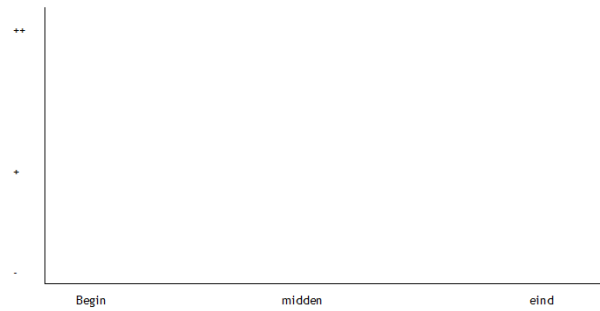

De instrumenten 'tip en top' en de gedragspatroongrafiek helpen kinderen om te reflecteren op hun eigen leerprocessen:

Lesopdrachten "groeien als de natuur"

Gedragspatroongrafiek: Mijn leren en plezier "Groeien als ..."

Maak twee lijnen in deze grafiek. Een lijn over je leren; ofwel wat heb je geleerd? Een andere lijn, in een andere kleur, over je plezier tijdens de lesopdrachten. Geef duidelijk aan in woord en beeld waardoor de lijn omhoog of omlaag gaat....